

FORTUYN: POLITIEK ONHEILSPELLER

Door: Jeffrey Last en Martijn Bruijstens

Dit maal een interview met Prof. Dr. Pim Fortuyn, bekend als kritische commentator van politieke en maatschappelijke ontwikkelingen, columnist bij het weekblad Elsevier, auteur van 42 boeken en de geestelijk vader van de OV-jaarkaart voor studenten. Fortuyn woont aan een rustiek plein in hartje Rotterdam. Tot onze grote schrik bleef de bel hangen, dat een oorverdovend lawaai veroorzaakte in het pand. Enigszins verstoord deed Fortuyn open en repareerde de bel. We werden ontvangen in een kamer met veel antiek en een aantal moderne schilderijen. Fortuyn was informeel gekleed voor zijn doen. Lurkend aan een sigaar stond hij ons te woord, terwijl twee poedels rondkwispelden. Wij namen plaats in de paarse stoelen

In hoeverre heeft u opvoeding bijgedragen aan hetgeen u nu bereikt heeft?

Alles. Zonder opvoeding geen resultaten. Ik kom uit een middenklasse familie. Een katholiek zakelijk milieu uit de vijftiger en zestiger jaren. Het gezin was vrij klassiek, heel open, maar wel plichtsgetrouw. En daar heb je je hele leven wel profijt van. Afspraak is afspraak en je bent zelf verantwoordelijk. Het gezin was wel heel open, maar wel heel plichtsgetrouw om het maar eens zo te zeggen

Uw specialisatie is onder meer ook politiek. Uw heeft gesproken bij een forum in De Rode Hoed in Amsterdam, dat er bij u thuis aan de keukentafel veel werd gesproken over politiek?

Dat was in veel middenklasse milieus heel gewoon. De politiek was door die verzuilde samenleving een intrinsiek bestanddeel van het maatschappelijk leven. Ik ben opgegroeid in een katholiek nest. In het gezin ging het over kerk, godsdienst, politiek, dat soort vraagstukken. Met name in de middenklasse was een grote politieke betrokkenheid. Nu is dat wel anders. Deze groep houdt zich momenteel met hele andere vraagstukken bezig.

U heeft wel eens gezegd dat er een verarming bestaat van de maatschappij. Onder het mom van groots en meeslepend wil ik leven, verdedigde u de stelling dat er geen liefde meer bestaat. U noemde als voorbeeld Frits Bolkestein die in een interview had gezegd: Ik heb liever een goede vriendschap dan een liefdevolle relatie. Vanwaar die stelling en wat is er veranderd t.o.v. 50 jaar geleden. Zijn we zo verzakelijkt?

Waar ik stelling tegen nam en waar ik nog steeds stelling tegen neem is dat politiek zonder passie kan. Ik denk dat dit niet het geval is. Als je bestuurt moet je oplossingen vinden voor meningsverschillen van verschillende politieke standpunten. Wil politiek levend zijn, dan is passie zeker noodzakelijk. De column van Elsevier gaat daar ook over dat er een hele merkwaardige situatie is ontstaan. Er is een ontzettende grootte van afstand tussen de belevingswereld van de mensen in het land en de belevingswereld van politici. Het lijkt wel of het over twee hele verschillende werelden gaat. Daarom heb ik dit verschijnsel ook in boeken en columns geanalyseerd waardoor dit verschijnsel komt. Het is heel zorgwekkend dat de politiek in

zo'n groot isolement is gekomen. Het gaat mij om dat isolement te doorbreken. Als je bijvoorbeeld naar jullie partij kijkt. De grote communicator met de mensen in het land dat was Wiegel. Wiegel was tegelijkertijd de laatste. Wat Wiegel heel goed kon, was dat hij politieke vraagstukken op een polariserende manier kon neerzetten wat debat uitlokte. Toch is het iets anders dan luisteren en discussie aangaan met de mensen in het land, dat deed hij niet echt, maar binnen het hele grijze getechnocratiseerde politieke bedrijf was hij wel een uitzonderlijke man. Je ziet na Wiegel wel dat de profilering van de VVD ontzettend is teruggelopen.

Heeft u niet het idee dat de nieuwe fractievoorzitter van de VVD, Hans Dijkstal niet nader tot de mensen staat?

Nee, het is een aardige man, maar hij discussieert en hij praat niet met de mensen. Hij weet dit zover ik dat kan bekijken op geen enkele

---

Wat Wiegel, van Agt en Oud deden is iets dat de huidige generatie politici niet tot stand weet te krijgen.

---

le manier tot stand te brengen. Wat Wiegel, van Agt en Oud deden is iets dat de huidige generatie politici niet tot stand weet te krijgen.

Dus de politici stonden veel meer open voor de burgers?

Absoluut. Er is veel afgegeven op de zestiger jaren, maar wat het wel opgeleverd heeft is dat politici over het algemeen, de een kon het natuurlijk beter dan de ander, dat alle grote partijen de discussie aangingen en zich er ook aan hielden. Ieder op zijn eigen manier. Het was ook de tijd van polariserende politiek. De VVD die sterk tegenover de PvdA stond en het CDA dat haar eigen positie nam. Dat zie je op het ogenblik niet meer. In de maatschappij en economie zie je dat de democratisering in een moordend tempo plaatsvindt. Als je echter naar de collectieve sector en het publieke domein kijkt bij uitstek waar politiek een heel doorslaggevende rol heeft

gespeeld, dan zie je dat het ont-democratiseert met hetzelfde moordende tempo.

Kunt u een concreet voorbeeld noemen?

Je kan zat voorbeelden noemen. Wordt Cohen benoemd tot burgemeester van Amsterdam. Daar is geen Amsterdammer aan te pas gekomen. Er is geen partijdemocratie aan te pas gekomen.

Dus u bent wel voorstander voor een gekozen burgemeester?

Niet alleen een gekozen burgemeester. Wat ik zou willen is dat regeerders en bestuurders een rechtstreeks mandaat krijgen van de kiezer, maar dat ook voor volksvertegenwoordigers geldt. Nu is het zo dat in de gemeenteraad, de staten en de Kamer de meeste volksvertegenwoordigers komen binnen op de slippen van de lijsttrekker en zijn ook niet bekend bij de mensen. Het publiek volgt die mensen ook niet. Er zijn een handjevol politici, die bekendheid genieten en dat ook wel gevolgd wordt, dus ik ben ook voor een rechtstreeks mandaat van gekozen volksvertegenwoordigers van de gemeenteraad en de kamer. Zodat men ook weet aan wie men verantwoording moet afleggen. De bestuurlijke ambten moeten ook afhangen van wat het electoraat denkt. Als dat gebeurt dan zijn we op weg naar herstel van politiek en maatschappij. Dan moet je ook wel de discussie aangaan met de mensen in het land, omdat men dan van de keuze van hen afhankelijk is.

De kritiek op Cohen was eigenlijk ook dat hij binnenkort zijn vreemdelingenbeleid moest gaan verdeelgen.

Maar, ja zolang je dit soort mensen benoemt en niet kiest. Is dat

een logisch gevolg daarvan. Als je naar Cohen kijkt, bij zijn benoeming zijn drie à vier mensen bij betrokken geweest. Ik wil niet zeggen dat die man een slecht burgemeester wordt, misschien doet hij het wel heel goed, alleen de wijze waarop zo'n benoeming tot stand komt. Dat vind ik verbazingwekkend, want dat gebeurt in het normale leven nergens meer zo. De bevolking van Amsterdam wordt gefeliciteerd met deze benoeming. Niemand heeft zich erover kunnen uitspreken.

PJO niet erg levendig

Lopen we niet de kans dat als we een gekozen burgemeester nemen, dat er dan een of andere popie Jopie op die post terecht komt? Nou en? Dat vind ik dus ook zo raar. Jullie Wiegel dat was een populist. Dat kun je niet ontkennen. Zo is het. Zo'n standpunt dat bij jullie partij algemeen aanvaard is gaat uit van een wantrouwen tegen de kiezer. En ik denk dat je dat niet kunt volhouden als je kijkt naar de maatschappelijke ontwikkeling, naar de emancipatie, naar de individualisering. Dat zijn geen attributen meer van een elite. Het is door sociologen ook onderzocht. Mensen moeten tal van beslissingen nemen in hun eigen leven. Beslissingen aangaande je kinderen, de school, je huis. Dat zijn allemaal hele gewichtige keuzes. De opleidingen worden steeds beter. Zelfs aangaande de onderklasse. En dan zou je niet in staat zijn om degene te kiezen die moeten besturen?

Neem bijvoorbeeld Henk Westbroek, hoor zijn taal en gedragingen in de gemeenteraad. Hij kan toch nooit een capabel burgemeester zijn?

Wie weet is het wel een hele goede burgemeester. En het aardige van die keuze is, dat als het geen goede burgemeester is. Dan merk je dat duidelijk over vier jaar.

Zitten we er wel vier jaar mee opgescheept.

We zitten nu vier jaar lang opgescheept met grijze muizen.

In een van uw columns schreef u dat scholen vroeger vooral een opvoedend taak hebben en nu vooral kennis verschaffen.

De goede leraar natuurlijk niet. Je hebt gelukkig nog steeds mensen, die voor het vak geboren zijn. Maar de leraren en leraressen zien ook dat vorming het uitgangspunt is van het onderwijzen en dat kennisoverdracht het middel is. Er heeft echter ook een industrialisatie, een schaalvergroting van de onderwijssector

We zitten nu 4 jaar opgescheept met grijze muizen

plaatsgevonden. Veel aandacht voor techniek, in de letterlijke zin van het woord. Dit heeft geleid tot een verwaarlozing van het allerbelangrijkste element namelijk de vorming. Dat is ook heel moeilijk in een grootschalige omgeving, waar het niet eenvoudig

is om een identiteit of gemeenschapszin te ontwikkelen. Een succesvolle school is die school die ondanks de grootschaligheid dat heeft weten te behappen. De scholen die dat kunnen zijn toch elitescholen. Scholen met goede randvoorwaarden. Het vormingsaspect kunnen we in dit informatietijd-

perk niet handhaven. Je zult toch moeten naar kleinschaligheid in grootschalige contexten.

Het studiehuis moet voor u wel een gruwel zijn.

Dat is voor mij een didactische methode die je niet moet verabsoluteren, maar die heel goed kan werken. Als je kijkt naar het soort studenten dat het aantrekt, dan kan je daar iets positiefs uithalen: Men wordt door deze methode zelfstandiger.

Wat vindt u van de beslissing van het OM over de zaak Peper?

Dat vind ik heel begrijpelijk. Het OM heeft strafrechtelijke feiten vastgesteld. Daarom vind ik het ook zo raar dat Melkert en Dijkstal roepen om eerherstel. Er is

genoeg over hem vastgesteld. Iets wat moreel-ethisch niet verantwoord is, hoeft nog niet strafrechtelijk in de beugel te zijn. Het was in een aantal gevallen moeilijk strafbare feiten vast te stellen, omdat die administratie niet op orde was. Men had daar een mentaliteit van laat maar waaien. Het zijn ernstige dingen die je in dat rapport leest. Het is helemaal niet zo positief dat er allemaal van gemaakt wordt. Tegelijk stel ik vast dat Peper daar in de eerste plaats verantwoordelijk voor is. Hij heeft een belangrijke bijdrage geleverd, zeker niet alleen, dat die cultuur zich ten stadhuize kon ontfermen. Door die mentaliteit, was het een lastige klus om het te bewijzen. Daar komt bij dat een aantal kwesties te oud zijn voor juridische vervolging en een geval van ongeveer fl 8000 heeft men met een schikking geregeld. Vandaar dat ik vind

dat dit niet een reden is om de overwinning te hijzen. Helaas gebeurt het wel. En het zou best kunnen dat Kok dit ook doet. Het zou kunnen dat Peper op een commissariaat benoemd wordt. Het zou een slechte zaak zijn, maar het kan wel.

Dus u vindt het niet gerechtvaardigd dat Peper eerherstel krijgt.

Nee, absoluut niet. Niet om die man nu eeuwig te verdoemen, maar in de publieke sector, laat maar even zitten. Begin voor je zelf, of ga iets schrijven. Ga iets anders doen.

Een aantal weken geleden las ik in uw column over de 'linkse kerk' en u voorspelde dat er spoedig een einde aan de linkse kerk zou

komen. Wanneer kunnen we dat verwachten?

Ik denk toch dat het wel even te wachten geeft, het heeft natuurlijk met mijn generatie van de babyboomers te maken, die zijn nu nog 'full swing'. Een onevenredig deel van de media is in handen van de linkse kerk. Dat kan je ook zien aan een weekblad als *Elsévier*, dat het grootste is van Nederland. Je zou dan verwachten dat het blad met enig respect wordt behandeld door andere media, vanwege het succes alleen al dat het blad heeft. Het is heel raar dat zo'n blad zo geïsoleerd en zo elitair is, want op die manier wordt het door de andere media behandeld

Ziet u een rol weggelegd voor politieke jongerenorganisaties in de maatschappij?

Jullie kampen met hetzelfde probleem als de politieke partijen. Erg levendig is het allemaal niet. Grote getale jongeren spreken jullie ook niet aan. De huidige jongeren zijn met heel iets anders bezig dan met politiek wat dat betreft lopen jullie tegen dezelfde problemen op als jullie grote broers die in de echte politiek zitten. Desalniettemin vind ik het bewonderenswaardig dat jullie die idealisme opbrengt om er toch mee bezig te zijn

Welke partijen spreken u dan het meeste aan?

Dat is een mengeling van kleinschaligheid, gemeenschapsvorming dan denk ik dat het CDA toch het meest in huis heeft, gezien de koers die ze vaart, dan de VVD, dat is duidelijk. Maar als het over de economie gaat, dan de VVD dat is duidelijk.

Denkt u dat er nog een termijn in zit voor Kok?

Laat ik maar zeggen wat ik hoop. Of het zo is ik kan ook niet in de toekomst kijken. Ik hoop twee dingen, dan er zeker geen Paars III komt. Dat zou een weldaad zijn voor de politiek. Ik hoop ook dat de twee antipolen niet voor een

derde keer een coalitie vormen, maar dat de een in de oppositie komt en de ander in de regering. Kok is de verpersoonlijking van de getechnocratiseerde politiek. Ik hoop niet dat we nog een periode Kok krijgen, maar ik kan niet in de toekomst kijken, misschien gebeurt het wel. Maar dat zou rampzalig voor de politiek zijn. Je kon dat ook in dat interview in Buitenhof zien. Ik vond dat een beschamende vertoning. Hoe soeverein die man alles kon afwimpelen. Dan geef ik toch de voorkeur aan het Amerikaanse systeem. Een president of een presidents-kandidaat zou zich zo'n houding absoluut niet kunnen permitteren, die moet zich uitspreken. Die moet iets van bevlogen-

---

geen Paars

III

---

heid tonen. En die heeft maar te zeggen of hij verder wil of niet. Dat hoeft hier allemaal niet, het is allemaal zijn persoonlijke afweging. Dan denk ik van wat heeft dit nog met volksinvloed te maken. Niks, hij bepaalt of hij nog een derde keer premier wordt.

Toch zijn er een aantal incidenten geweest, die hem beschadigd hebben. Neem maar het conflict met minister van Aartsen

Of dat nog doorwerkt in 2002. Nogmaals ik kan dat heel moeilijk overzien. Als je de houding van Kok bij Buitenhof zag, want daar gaat het om het emotionele lichaamstaal die je ziet op het scherm, dat heeft meer te maken met een absoluut monarch, dan

met een politicus te maken. Als of hij van een ander soort orde is. Die journalisten kregen er helemaal geen greep op. Vragen die hij helemaal niet wil beantwoorden, beantwoordt hij niet. Of hij pakt daar dat uit wat hem wel uitkomt en hij komt er allemaal mee weg

Is Kok nog wel geloofwaardig?

Voor mij niet. Kennelijk voor een aanzienlijk aantal mensen wel.

Enige tijd geleden beweerden de jongerenorganisaties dat het gedoogbeleid van drugs beperkt moesten worden. Wat vindt u daarvan?

Het positieve daarin vind ik dat men zegt dat je ergens politiek voor moet staan. Als je dus wetten hebt gemaakt die dat verbieden, dan moet je dat ook verbieden. Dat is ongeveer het standpunt. Als ik op de realiteit van dat standpunt in ga, dan denk ik hoe moet je dat in hemelsnaam doen? Het zijn met name jongeren die op grote schaal tal van drugs gebruiken. Niet alleen stickies, maar ook pillen, cocaine noem maar op. Dan zeg ik dat zie ik niet zitten, moeten al die mensen die dat gebruiken de gevangenis in. Hoe moet ik me dat voorstellen.

Met deze woorden eindigde dit interview. Na dik een uur bij Fortuyn op bezoek te zijn geweest snakten we naar iets te drinken. Fortuyn is niet zo rijk met dranken inschenken. Toch werden we niet met lege handen weggestuurd. Op de sofa stond een grote fles bier te pronken. Omdat bier volgens zijn optiek niet te drinken is kregen wij arme studenten die fles mee. En daar vertrokken die studenten. Niet per OV-jaarkaart, één van de hersenspinsels van Fortuyn, maar per auto. †